

Методология и методи на психологията

НИВА В МЕТОДОЛОГИЯТА

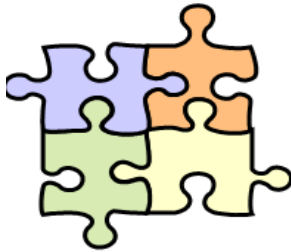
I ниво *Обща методология*

II ниво *Общонаучни принципи*

III ниво *Конкретно-научни принципи*

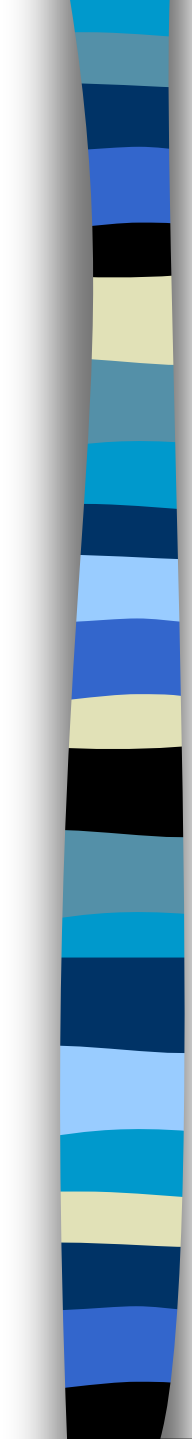
IV ниво *Изследователски подходи и прийоми*

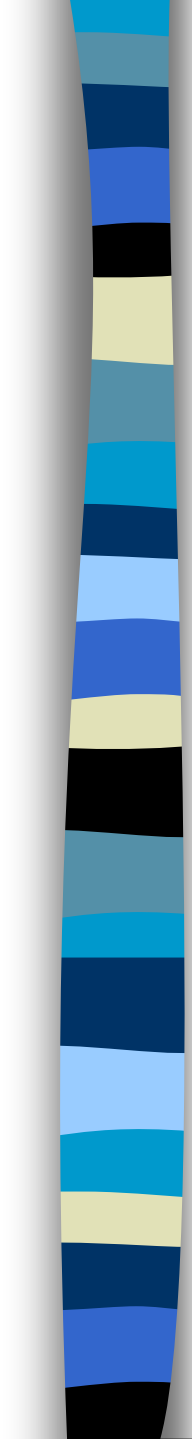
V ниво *Избор на конкретни методики за изследване и анализ*

Принципи на психологията

- ◆ *Принцип на системния детерминизъм* се отнася до обяснение на причинно-следствените връзки в системата на дейностите, в системата груповите взаимодействия, в системата на психологическите процеси и т.н.
- ◆ *Детерминизъм на обратната връзка* – свързва с въздействията, които оказват последствията от определена причина. Оценяват се резултатите и тези оценки повлияват върху корекционната програма, водят до промяна на реакцията.

-
- ***Психологически детерминизъм*** – позволява да се анализират факторите, които въздействат върху психичната дейност, да се определят качествено и количествено характеристиките на тези въздействия, да се регистрират външните реакции, поведенческите актове
 - ***Принцип за единство на съзнание и психика***
 - ***Принцип за единство между съзнание и дейност***
 - ***Принцип за единство между съзнание и поведение***
 - ***Принцип за системност***

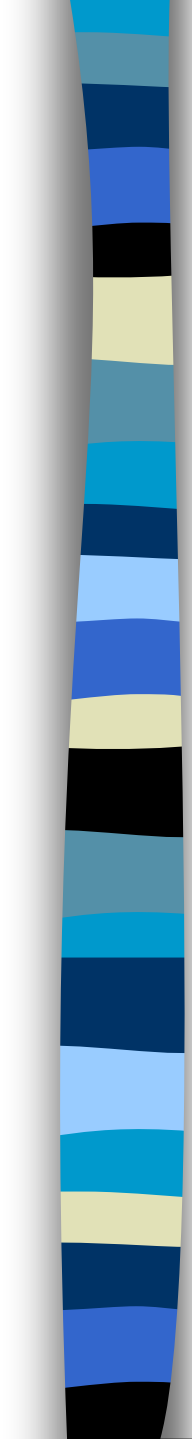
-
- ***Статистически детерминизъм*** – едни и същи причини могат да доведат до различни ефекти, които могат да бъдат подложени на статистическа обработка.
 - ***Целеви детерминизъм*** – поставянето на целите детерминират действията и резултатите.

Методи

а) **От общата психология:**

- **Методи на описателната психология** – наблюдение, биографичен, интроспективен, самоотчет, беседа и диалог, изслушване.
- **Методи на обяснителната психология** – общонаучни (наблюдение, експеримент); конкретно-научни (анализ на продукти от дейността, въпросник, тестване); метанаучни (моделиране, статистически анализ)
- **Методи на практическата (приложна) психология** – диагностика (анкетиране, личностни въпросници, тестове за способности, проективни методики, рецептурни методики, тестове за достижения, експертно оценяване); консултиране; обучение – тренинги (поведенчески тренинг, Т-групи, групови срещи); терапия (хопноза, психосинтеза, психоанализа, логотерапия, клиент-центрирана терапия, психодрама, транзактен анализ, поведенческа терапия, музикотерапия, рационална терапия, гещалттерапия)

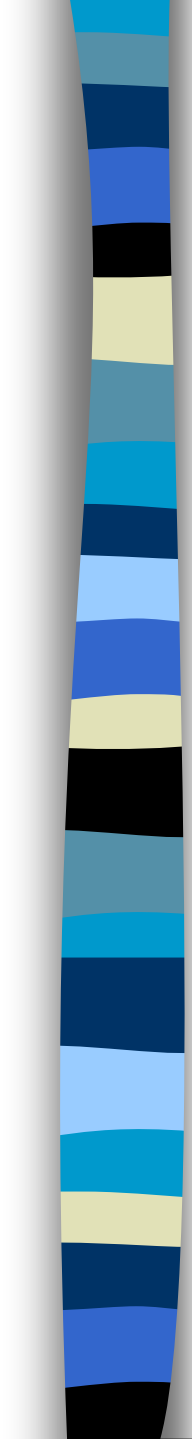
б) При решаване на **теоретични и приложни задачи** в областта на практическата (приложна) психология се използват следните групи методи:

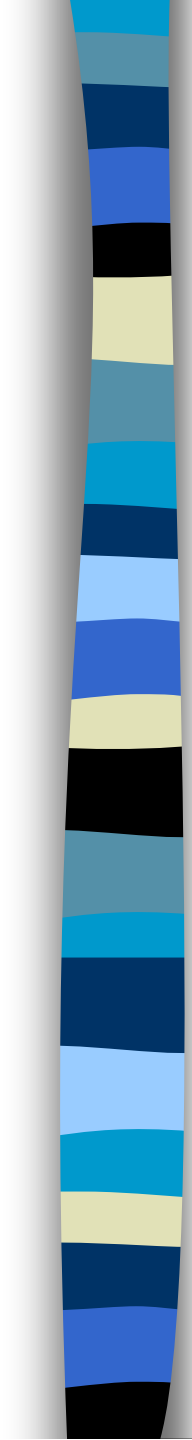
- **1 група:** Методи за **концептуализация и феноменологизация** – позволяват да бъде проведена първоначална работа по категоризацията, като феномен и като проблем. Свързано е с изискванията на съвременното общество и с наличните модели и теории.
- **2 група:** Методи за **изследване и диагностика** – наблюдение, експеримент, въпросник, анализ на продукти от дейността, моделиране
- **3 група:** Методи за **обработка и интерпретация на получените резултати.** За обработка на получените данни се използват статистически методи като (намиране на средната величина, отклонения от средната, връзки между променливите, ниво на значимост, достоверност

Хипотеза на психологическите изследвания.

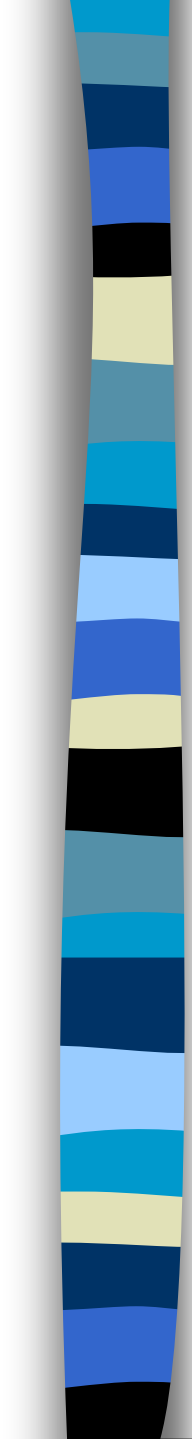
- **Хипотезата е предположение, което се проверява в хода на изследването.** Хипотезата не се поставя в процеса на поучаване на експерименталните факти, а в процеса на анализ и разсъждения, въз основа на много добро проучване и подготовка на изследователя.

-
- Източникът на експерименталната хипотеза е **теоретичната хипотеза**. Базира се на обобщени теоретични предположения и не се основава на проведени емпирични проучвания. Теоретичната хипотеза е казуална по същност – в обобщен план предполага някаква причинно следствена връзка, зависимост, закономерност, която експериментаторът се опитва да идентифицира чрез изследването. На основа на теоретичната хипотеза се формулира експерименталната хипотеза.

-
- *Експерименталната хипотеза* също е казуална, но за разлика от теоретичната, тя е операционална – т.е. дава възможност да бъде доказана чрез емпирични изследвания. Експерименталната хипотеза също има своя структура и по съдържание фиксира конкретните въздействия, както и средствата за измерване на набелязаните психически функции, които очаквано ще се повлияят от хода на експерименталната работа.

Променливи в психологическия експеримент

- **Независимата променлива** представлява управляемо, контролируемо условие, въздействие, инструкция, която се избира от експериментатора. Тя се определя изхождайки от експерименталната хипотеза и се конкретизира за да създаде възможност за контрол в емпиричното изследване.
- **Зависимата променлива** е външно наблюдаем и достъпен за фиксиране параметър от дейността на обекта, като скорост, количество на грешките, правилни отговори, ниво на разнообразие на отговорите и др. Зависимата променлива се наблюдава и регистрира – изразява динамиката на протичане на базисния психичен процес (която може да не бъде регистрирана под формата на външно проявление).

-
- **Точност.** Измеримата точност (напр. в областта на достиженията) се свързва с грешните действия (отговори);
 - **Латентност.** Психиката е скрита за наблюдателя. Времето между подаденото въздействие до избора на реакцията се отбелязва като латентно време. Позволява да бъдат изследвани менталните процеси.
 - **Продължителност, скорост на изпълнението.** Изучава процеса на самото изпълнение. Времето между избора на действието (начало и край) се обозначава като скорост на изпълнението. Скоростта на изпълнението се различава от латентното време за изпълнение.
 - **Честота на действията.** Фиксира времето, за което обследваният изпълнява определено число действия.
 - **Продуктивност** – показва отношението между числовата измеримост на грешките към времето за изпълнение. Използва се при обследване на приемане на решения или научаване.